

Satakuntaliiton vastaus itsehallintokyselyyn 9.2.2016

Lausuntopyyntökysely

stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi *Satakuntaliitto*

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Lausuntopyyntön käsittelypäivämäärä toimitielimessä

Toimitielimen nimi

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

maakunnan liitto X

muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin

valtion viranomaisen

järjestö

joku muu

Kysymykset

1. Hallituksen aluejakolinjauksen mukaan perustettavat itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

Kyllä x

Ei

Ei kantaa

2. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

Satakunnan maakunta on sopivan kokoinen ja myös yhdyskunta- ja elinkeinorakenteensa ansiosta kantokyvyltään riittävä (esim. alue BKT:n taso) tuottamaan väestön tarvitsemat palvelut kattavasti ja tehokkaasti. Maakunta myös säilyy nykyennusteiden mukaan myös pitkälle tulevaisuuteen maamme seitsemänneksi suurimpana. Satakunnan aluetalous on kohtalaisen hyvässä iskussa, sillä Satakunnan henkeä kohden laskettu bruttokansantuote on tällä hetkellä maakuntien kuudenneksi suurin. Alueen vienti on viidenneksi korkein maakunnista ja BKT:hen suhteutettuna noin puolitoistakertainen maan keskitasoon verrattuna.

Maakunnan teollisuuden vienti on kehittynyt valtakunnan keskimääräistä suotuisammin viime vuosina etenkin teknologiateollisuudessa. Siten maallamme elintärkeässä ulkomaankaupassa Satakunnan asema on selvästi asukasluokkaan merkittävämpi. Tämä on osaksi seurausta vahvasta (teollisuuden osuus BKT:stä maan toiseksi korkein) ja monipuolisesta teollisesta rakenteesta, joka on kestänyt suhteellisen hyvin viimeaikaisia suhdannevaihteluita. Satakunnan osuus maamme

BKT:sta onkin kasvanut menneinä vuosina. Teollisuustyöpaikkojen väheneminenkin on ollut maamme pienimpiä.

Paras tae palveluiden tehokkaalle järjestämiselle on päätöksenteon säilyttäminen lähellä, omassa maakunnassa. Maakuntiin perustuva aluejako antaa parhaimman ja varmimman lähtökohdan aluehallinnon uudistukselle. Maakunnat muodostuvat identiteetiltään yhtenäisistä toiminnallis-taloudellisista alueista, joiden asukkaat ovat tottuneet hoitamaan asioitaan yhdessä. Nykyiset maakuntien liitot ovat sopivia organisaatioita ottamaan alueellisesti vastuuta uuden järjestelmän rakentamisesta.

3. Tämä kysymys vain kuntien valtuustoille: Hallituksen aluejakolinjauksen mukaan perustettavat itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. Minkä nykyisen maakunnan pohjalta muodostettavaan itsehallintoalueeseen kuntanne katsoo perustelluksi kuulua? (liite: Manner-Suomen maakunnat)

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Savo

Kainuu

Kanta-Häme

Keski-Pohjanmaa

Keski-Suomi

Kymenlaakso

Lappi

Pirkanmaa

Pohjanmaa

Pohjois-Karjala

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Savo

Päijät-Häme

Satakunta

Uusimaa

Varsinais-Suomi

4. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

5. Itsehallintoalueet järjestävät sote-palvelut joko yksin tai lailla säädettyjen kolmen itsehallintoalueen täytyy järjestää palvelut yhdessä sopimalla toisen itsehallintoalueen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jatkossa maassa 15 selkeää alueellista kokonaisuutta, joilla sote-palvelut järjestetään. Miten arvioitte tehtyä ratkaisua?

Ratkaisu on Satakunnan näkökulmasta hyvä. Se mahdollistaa toimivan erikoissairaanhoidon ja perustason sosiaali- ja terveystalouden kehittämisen myös jatkossa. Lähtökohdaksi tulee olla, että Satakunta on yksi 15 sote-alueesta. Päivystävän keskussairaalan nopea saavutettavuus koko maakunnasta on hyvä. Noin 100 000 satakuntalaista asuu 20 kilometrin ajomatkan säteellä maakunnan keskussairaalaan. Keskimääräinen ajoetäisyys maanteitä pitkin Satakunnan keskussairaalaan on noin 31 kilometriä.

Satakunnan väkiluku pysyy melko vakaana vuoteen 2040 asti Tilastokeskuksen tuoreimman, vuoden 2015 syksyllä julkaistun ennusteen mukaan. Väkiluku laskee vain vähän, nelisen prosenttia. Maakunta myös säilyy koko ajanjakson maamme seitsemänneksi suurimpana. Väestöllisen huoltosuhteen heikkeneminen pysähtyy ennusteajanjakson loppupuolella, jolloin myös Satakunnan suhteellinen asema muihin maakuntiin verrattuna kohenee selvästi. Tällä hetkellä väestöllinen huoltosuhde on neljänneksi heikoin maakunnista, mutta kohoaa jo runsaan kymmenen vuoden kuluttua keskitason tuntumaan pysyen siinä ainakin vuoteen 2040 asti. Taloudellinen huoltosuhde on sen sijaan jo tällä hetkellä maakuntien keskitasoa parempi mm. olosuhteisiin nähden myönteisen työllisyyskehityksen seurauksena. Kuntatalouden tunnusluvut ovat myös suurelta osin kunnossa, eli ne ovat valtaosin maakuntien keskitasoa parempia. Asukasta kohden laskettu lainakanta on matalin maakunnistamme. Yleinen palvelujen saavutettavuus ja kattavuus ovat lisäksi hyvät osin selvästi koko maan keskiarvoa suuremman väestötiheyden ja kuntien välisten suhteellisen lyhyiden etäisyyksien ansiosta. Myös pendelöinti tapahtuu valtaosin maakunnan sisällä, koska satakuntalaisista työllisistä 93 % työskentelee maakunnassa.

Satakunnan maakunnan osalta toteamme, että maakunnan kaikki kunnat ovat nähneet oikeaksi muodostaa tuleva sote-alue ja itsehallintoalue nykyisen Satakunnan maakunnan aluejaon pohjalta. Vuoden 2016 alusta Satakunnan oman Sote-alueen valmistelu on lähtenyt maakunnassa ripeästi käyntiin.

6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.

Väestömäärä ja sen ennustettu kehitys X

Huoltosuhde ja sen ennustettu kehitys X

Taloudelliset edellytykset X

Mahdollisuudet varmistaa yhdenvertainen sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus X

Mahdollisuudet varmistaa kattava sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus

Mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa toimiva palveluverkko

Mahdollisuudet toteuttaa kustannustehokas tuotantorakenne

Kielelliset erityispiirteet X

Maakuntien välinen luontainen yhteistyö ja työssäkäynti- tai asiointisuunnat X

Jokin muu, mikä?

7. Kaikki itsehallintoalueet tulevat tarvitsemaan yhteistyökumppaneita palveluiden järjestämisessä. Mikä tai mitkä ovat alueellenne luontaiset yhteistyösuunnat?

Erikoissairaanhoidon alueella Satakunta on tehnyt jo nyt hyvää yhteistyötä TYKS:n kanssa. Edelleen on syytä kehittää yhteistyötä tulevien Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Satakunnan sote-alueiden kanssa.

Etelä-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan liitto ja Satakuntaliitto muodostavat NUTS 2 -tasoisen strategisen yhteistyöallianssin. Länsi-Suomen viiden maakunnan yhteistoiminta keskittyy alueen edunvalvontaan ja kilpailukyvyyn kohentamiseen sekä kansainvälistymiseen edistämällä yhteisiä hankkeita ja vaikuttamalla keskeisillä

*politiikkasektoreilla tapahtuvaan uudistustyöhön sekä kansallisella tasolla että EU-tasolla. Liitot pyrkivät yhteistyössä vahvistamaan kansanvaltaista maakuntahallintoa.
Länsi – Suomen maakuntien liittojen tiivis yhteistyö jatkuu myös tulevaisuudessa uusilla maakuntahallintoalueilla.*

8. Jos se itsehallintoalue, johon katsotte kuntanne kuuluvan, osoittautuu myöhemmin tehtävän päätöksen johdosta sellaiseksi itsehallintoalueeksi, joka ei vastaa itsenäisesti sote-palvelujen järjestämisestä, onko sillä vaikutusta kunnan kantaan siitä, mihin itsehallintoalueeseen kunnan tulisi kuulua?

Kyllä

Ei

Ei kantaa x

9. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaisista siirtää itsehallintoalueille?

Jotta maakuntahallinnolla voidaan saavuttaa aluehallinnon keventämisen, yksinkertaistamisen ja byrokratian vähentämisen tavoitteet, tehtäväkenttä tulee määritellä niin, että olemassa olevat kuntayhtymäpohjaiset rakenteet ja valtion aluehallinnon kehittämistehtävät ohjataan laajasti itsehallintoalueille huomioiden asiakaslähtöinen lähestymistapa. Itsehallintoalueet voivat sopia tehtävien hoitamisesta tarkoituksenmukaisissa kokonaisuuksissa yhteistyössä.

Joustava palvelujen järjestäminen ja yhteistyö maakunnassa edellyttää ainakin rajoitetun yleisen toimialan sallimista myös maakuntahallinnolle.

Seuraavat tehtävät esitetään siirrettäväksi maakuntahallinnolle:

- Maakunnan liittojen kaikki tehtävät*
- ELY-keskusten Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen kaikki toiminnot lukuunottamatta turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyviä valmiustyypisiä tehtäviä, jotka istuvat Migrille.*
- Itsehallintoalueiden elinkeinotehtäviin olennaisesti linkittyy TEKES-rahoitus, jossa kansallisen tason ohjaus on kannatettavaa, mutta asiantuntijat ja rahoituspäätösten valmistelun tulee olla Itsehallintoalueilla.*
- EU:n maaseutu- ja rakennerahastojen rahoitus- ja hallintotehtävät. Selvitysmies Lauri Tarastin raportissa esitetään, että maaseutuohjelman hallinto hoidetaan jokaisessa 18 maakunnassa. Yhdenmukaisuuden vuoksi on oleellisen tärkeää, että jokainen maakunta*

hoitaa itsenäisesti myös muiden EU:n rakennerahastojen rahoituksen valmistelun, päätöksenteon, valvonnan, maksatuksen sekä seurannan. Nykyisen koordinoivien liittojen ja RR-ELYjen toimintamallin jatkaminen ei siten ole uuden maakuntahallinnon myötä enää tarkoituksenmukaista.

- *Vaikeimmin työllistyvien palvelujen osalta saadaan synergia Itsehallintoalueella sote-palveluihin.*
- *ELY-keskusten, kuntien ja maakunnan liittojen kaikkien ympäristötehtävien yhdistämisellä itsehallintoalueeseen saadaan synergiaa. ELYjen tehtäviä ei voi hajottaa eri virastoihin, sillä kunkin tehtäväalueen tehokas hoitaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä muiden tehtävä-alueiden kanssa. Esimerkiksi alueidenkäytön kysymyksissä tarvitaan luonnonsuojelun tai ympäristönsuojelun asiantuntijoita. Tehtäviä tulisikin koota ELY-keskuksista, AVI:ista ja maakuntien liitoista yhdelle hallinnon tasolle eli maakuntiin ja niiden maakuntavirastoihin varmistaen näin riippumattoman päätöksenteon ja oikeusharkinnan.*
- *ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri –yksikön liikennejärjestelmätehtävistä mm.*
 - *Liikennetehtävien osalta liikennejärjestelmätyön koordinointi, joukkoliikenne tulee siirtää itsehallintoalueille.*
 - *Liikenneturvallisuussuunnittelu*
 - *Maankäyttöasiat*
 - *Alempiasteisen tieverkon tienpidon suunnittelu, ohjaus ja rahoitus*
- *AVI:n tehtävistä nuoriso-, liikunta- ja kirjastokokonaisuus sekä vesi- ja ympäristöluvut*
- *Pelastustoimen järjestämistäsi vastuun siirtämisellä itsehallinto-alueille voidaan varmistaa mm. pelastustoimen ja sote:n yhteistyöhyödyt ensihoitopalveluissa*

11. Millä keinoin tulisi varmistaa itsehallintoalueiden ja kuntien yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi?

Yhteys tulee varmistaa niin, että kunnilla on riittävät ja oikeudenmukaiset kannustimet edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja terveyttä. Rahoituksen erillisyyks voi muuten johtaa kokonaisuuden näkökulmasta tehottomuuteen ja osaoptimointiin. Ehkäisevien toimenpiteiden merkityksen tulee näkyä kustannuskehityksen hallinnassa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tulisi kunnissa nähdä vahvasti poikkihallinnollisena ja kuntalaisten elämänlaatua edistävänä toimintana.

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ei tulisi lainsäädännöllä määritellä liian tiukasti vaan mahdollistaen joustavan toiminnan ja yhteistyön eri toimijoiden kanssa. Itsehallintoalueen tulee kuitenkin huolehtia koordinaatiosta kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajien välillä, jotta hyvinvoinnin ja terveydenhuollon ennaltaehkäisy on vaikuttavaa, tuloksellista ja taloudellista.

On luotava foorumeita, joilla kuntien ja uuden aluehallinnon toimijat tapaavat säännöllisesti. Lisäksi kunnat tarvitsevat selkeitä kannusteita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, missä kunnilla on lähiyhteisöinä merkittävä rooli. On kehitettävä uusia toimintamalleja, jotka motivoivat

kuntia ja maakuntia tulokselliseen yhteistyöhön väestön hyvinvoinnin parantamisessa. Myös elinkeinoelämän menestymisellä on merkitystä kuntalaisten kokonaisyhteistyön edistämiseksi.

Kaikkiaan tehtävien jako kuntien ja uusien maakuntien välillä on suunniteltava joustavaksi niin, että kunnat voivat sopimusperusteisesti siirtää tehtäviään alueille ja päinvastoin. Kuntien yhteistyön koordinoinnissa ja kehittämisessä vetovastuu tulee selkeästi olla uudella maakuntahallinnolla, elleivät alueen kunnat toisin sovi.

12. Vapamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

Aluelinjaus mahdollistaa toimivien ja tehokkaiden palveluiden järjestämisen sekä alueiden erilaisuudet paremmin huomioivan elinkeinopolitiikan. Tavoitteena uudistuksessa tulee olla toimivat tulevaisuuden kunnat ja itsehallinnolliset alueet. Näissä molemmissa itsehallinnollisissa organisaatioissa on tärkeää varmistaa aidon itsehallinnon toteutuminen sekä tuloksekkaan toiminnan edellytykset. Jo uudistuksen valmisteluvaiheessa voidaan lähteä yhteistyössä Ely -keskusten ja aluehallintovirastojen kanssa päällekkäisyyksien purkuun esimerkiksi karsimalla ja yhdistämällä erilaisia strategioita.

Koska alueet ja kunnat eroavat olosuhteiltaan suuresti, on tärkeää, että tehtävien jako kuntien ja alueiden välillä on joustavaa siten, että kunnat voivat siirtää tehtäviä alueille ja päinvastoin alueet kunnille, mikäli osapuolet niin päättävät. Lisäksi se mahdollistaa alueiden välisen luontaisen yhteistyön syventämisen.

Itsehallintoalueiden hallintomallin tulee perustua pitkälti kunnallishallinnossa hyväksi koettuihin demokraattisiin toimintatapoihin. Demokraattiset toimintatavat eivät lisää byrokratiaa, vaan tuovat aidon kansanvallan myös itsehallintoalueiden toimintaan. Samalla estetään ”putkiohjaus” ministeriöistä ja mm. muutoksenhaku muille toimielimille ja viranhaltijoille delegoiduista päätöksistä on yhdenmukainen kunnallisen päätöksenteon kanssa.

Aluehallinnon uudistuksessa on välttämätöntä edetä suunnitellun aikataulun mukaisesti. Satakuntaliitto kannattaa puoluesihteeriryhmän esitystä, että maakuntavaalit järjestetään yhdessä kuntavaalien kanssa, ja ensimmäiset yhteiset vaalit järjestetään syksyllä 2017. Lisäksi on huolehdittava siitä, että koko siirtymävaiheen ajan muutosprosessi on myös alueellisesti poliittisessa ohjauksessa.

Jatkossa käsitteestä itsehallintoalue tulee luopua ja käyttää selkeää suomenkielen sanaa maakunta, kuten myös selvityshenkilö Lauri Tarasti ehdottaa.

13. Vapamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

Rahoituskysymys on ratkaisevassa asemassa itsehallintouudistuksen onnistuneessa toteuttamisessa. Maan eri osien kehityserot (mm. väestörakenne, etäisyydet, sairastavuus ja palveluntarve) on huomioitava valtion rahoitusjärjestelmän puolella toimivan tulontasausjärjestelmän avulla, joka ei kuitenkaan poista kannustetta palveluiden tehokkaalle tuotannolle.

Rahoitusratkaisu ei saa vaarantaa tai vesittää itsehallinnon demokraattista pohjaa ja sen on myös palkittava tehokkuudesta ja tuottavuudesta. Itsehallinnon perusta muodostuu siitä, että alueilla on oltava mahdollisuus päättää tulojen ja menojen rakenteesta itsenäisesti.

Päätavoite läpi uudistuksen on oltava hallinnon yksinkertaistaminen ja asioiden taloudellinen hoito unohtamatta asiakasnäkökulmaa. Rahoitusratkaisumallilla ei saa vaarantaa tai vesittää itsehallinnon demokraattista pohjaa tai itsehallintoalueiden toimintamahdollisuuksia.